
Gálfalvi György

A SZERKESZTŐ EPILOGJA

A harmincéves Látó szerkesztőinek

Évtizedekkel ezelőtt egy vallomásos jegyzetemben arra vetemedtem, hogy a részben őszinte, részben kényszeresen modorossá váló szülőföldimádatól harsogó szövegkörnyezetben elkeseregjem, miért nem tudtam sokáig szeretni szülővárosomat. Mentségeim között felsoroltam, hogy idegennek éreztem Marosvásárhelyt, mert idegenként éltem benne, és egyre intenzívebbé váló permanens lázadásaim során dacosan ismételttem: ez a világ nemcsak korlátoz és leszorít, hanem egyenesen megfojt, márpedig én tágasságra vágyom. Székely Jánosnak, aki maga is sokszor futtatott eszmét arról, hogy mennyire parlagi és sárba rántó Vásárhely – több írásában nemcsak ironikusan, hanem indulattal Sárhelyként emlegette –, tetszett a vallomásom, s bár ritkán mondott véleményt a kollégák kéziratáról, ezúttal kivételt tett: most is eleven a kép, ahogy vizespohárral a kezében megállt a szoba közepén, és rám ripakodott: Te kuvasz! Aki így tud írni, az miért nem ezzel foglalkozik ahelyett, hogy szervezne és szervezkedne.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy *A bennem épülő város* megjelenése idején már békülőfélben voltam szülővárosommal. Amikor tízéves távollét után – öt év egyetem, öt év bukaresti közbiztonság – némi huzavonával, a biztonságra vágyó ember ösztönével, de tudatosságával is úgy döntöttem, hogy hazahúzódok, tudtam, hogy fel kell oldanom az idegenség görcseit. Huszonnyolc éves fejjel nem adtam fel illúzióimat, volt fogam az élethez, azt terveztem, mindent megteszek, hogy ne csak magam előtt tágítsam a teret, hanem egykor idegennek érzett környezetemen is változtatni próbáljak, társakkal összefogva, szívós munkával meggyőzzem városfeleimet, ne legyenek eleve elutasítók a másfajta értékek iránt, mint amihez hozzászoktak, inkább kíváncsian fogadják, mint gyanakvóan mindazt, ami a hatvanas évek végére a politikában, művészetben, egyáltalán a létszemléletben mégoly keskeny csatornákon Vásárhelyre is becsorgott. Azokban az években nemcsak Kolozsváron és Bukarestben, hanem Marosvásárhelyen is úgy éreztük, ha nem is tágul kedvünkre, de tágítható a világ.

1984-ben, amikor *A bennem épülő várost* papírra vettem, már jórészt túl voltam az illúziókon, de azt tisztáztam, hogy nekem nem a várossal, hanem a világgal van bajom. Sorozatosan elvesztett csaták közben igyekeztem tenni a tőlem telhetőt, eszelős kötelességtudattal és a szükségesnél jóval nagyobb energiaráfordítással végezni a munkámat, megmaradni az úton, amely „szembe jött velem” (Király László), segíteni, amennyire tőlem telik, hogy „előny szabállyal győzzön a jó” (Szócs Kálmán). Nevetséges, ugye? Vesztes csaták között kezdtem megkopni és magamra száradni, a következményeket most, évtizedek múltán, vénségemre érzem igazán. De még a rendszerváltás előtt azon kaptam magam, hogy tudat alatt olyan automatizmusok fogalmazódnak meg bennem, amelyeket nálam okosabb ösztöneim diktálnak, hogy menekülés, vagy legalábbis hátrálás felé tereljenek. Felséggem figyelmeztetett, hogy borotválkozás közben gyakran ismételve gépiesen: „Otthagynom a szerkesztőséget”, noha – bár egy időben kínkeserves volt bejárnom – akkor sem hagytam ott, amikor erre főszerkesztőm eldurvuló vitáink során tételesen is felszólított. (Székely János csillapított: Nehogy elmenjél! Nem lesz bátorsága kitenni.) Markó Béla, akivel fegyvertársak és egymás fegyverhordozói is voltunk, azt írja, hogy őt feldobta ez a stressz. Engem lebénított volna, ha elengedem magam, s nem véd meg erős váram, az akasztófahumor. Kibírtam, de visszatérő kérdésem: mit fiztettem, mivel fizettem ezért?

Az emlékezés másfelé terelt, mint amerre elindultam. Arról akartam írni, hogy egykor idegennek érzett szülővárosom mára már otthonosabb és befogadóbb, mint egykor volt. Az etnikai arányok eltolódásában nem tudok belenyugodni, kényszerűen tudomásul veszem, emlékezve és emlékeztetve arra az időre, amikor a magyar kultúrának még itt is centripetális ereje volt. De nem hallgathatom el csendes örömet: az elmúlt harminc esztendőben Marosvásárhely olyan kulturális központtá, ha úgy tetszik, erődítménynyé nőtte ki magát, amilyenek a hetvenes–nyolcvanas években álmodtuk, mert voltak, akik erejüket megfeszítve reális fenyegetettségben tenni igyekeztek ezért. Talán nem tűnik elfogultságnak: a most harmincéves *Látó* hatékonyan éreztette és érezteti jelenlétét ebben a színes forgatagban, amit a város példátlanul pezsgő kulturális élete mutat, következetesen építkezve, nemcsak a helybéli alkotókat felmutatva, hanem az egyetemes magyar irodalom legjelentősebb kortárs íróit is bőrközelségre hozva a marosvásárhelyi közönség elé. Tanúja voltam, tanúja akarok lenni: a *Látó* a határok fölött átívelő egyetemes magyar szellemi életben rangot vívott ki magának, belső és külső munkatársait díjaktól és kánonoktól függetlenül számontartják és

számolnak velük. Kívülről nézve – de hogyan tudnám én ezt kívülről nézni – egyelőre intézményes támogatásra is számíthat. Az obsitos szerkesztő tapasztalata azonban azt súgja: a változó világban egymásnak feszülő érdekek és ízlések között résen kell lenni. A sokak által szenvtelennek mondott, de fontos kérdésekben mindig lényegre törően fogalmazó Babits Mihály szavaira emlékeztetnék: „Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás” (*Ha nem vagy ellenállás*, 1936).

Kedves egykori kollégáim, pajtásaim, bajtársaim! Jó lapot, jó munkát kívánok!

Jó volt köztetek lenni!